

УДК 351/354(4):342.25

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-3\(9\)-105-117](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-3(9)-105-117)

Лахижа Микола Іванович доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування, Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України, вул. Нововокзальна, 17, м. Київ, 03038, тел.: (096) 552-17-89, e-mail: Lahisha@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-8676-4578>

Поліщук Дмитро Іванович заступник директора Луганського обласного центру зайнятості, аспірант, Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України, вул. Нововокзальна, 17, м. Київ, 03038, тел.: (067) 500-78-31, e-mail: polischyc.locz@gmail.com

ДЕМОКРАТІЯ ТА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ: СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ І ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОВПЛИВУ ТА ВЗАЄМОЗАЛЕЖНОСТІ

Анотація. Розглянуто зміст та співвідношення понять «демократія» і «децентралізація», ключовим з яких визнано поняття демократії, яка розвивається завдяки децентралізації та іншим факторам. Суттєвим має бути й сприйняття демократії та децентралізації через становлення громадянського суспільства та розвиток публічного управління.

Вказано, що невисокі показники України у відомих щорічних міжнародних рейтингах індексу демократії за останні роки свідчать про актуальність розвитку демократії в Україні, чому має сприяти й децентралізація, досвід проведення якої вже мають багато держав світу.

Мета дослідження полягає у виокремленні суттєвих характеристик демократії та децентралізації, виявленні їх взаємозв'язку та взаємовпливу. Гіпотеза дослідження ґрунтується на розумінні децентралізації як важливої умови поглиблення демократії, процес удосконалення якої відбувається нерівномірно і складається з багатьох факторів, які можуть відрізнятися на регіональному рівні

Проведено ґрунтовний аналіз досліджень українських вчених з різних наукових галузей, якими плідно розробляються питання розвитку демократії та проведення децентралізації в Україні, проте співвідношення понять та взаємовплив демократії і децентралізації розкриваються у небагатьох працях.

Поняття «демократія» та «децентралізація» розглядаються авторами у широкому та вузькому значенні й з урахуванням їх характеристики у довідкових

та наукових виданнях і використання на практиці.

Розкрито існуючі проблеми посткомуністичної трансформації в Україні. Автори як ключове виділяють поняття публічності, вважаючи, що публічне управління стає наслідком демократизації та децентралізації державного управління та місцевого самоврядування.

Розглянуто ретроспективу децентралізації в посткомуністичних країнах, яка простежується з початку реформ, що особливо помітно в Польщі.

Автори зауважують складність методів оцінювання рівня демократії, відзначають помітну специфіку регіонів, яка пов'язана й з рівнем демократичних традицій тощо.

Зроблено висновок, що демократизація та децентралізація стали невід'ємною складовою посткомуністичних реформ, проте їх реальне здійснення залежало від багатьох факторів. В Україні демократизація та децентралізація вже з перших років незалежності стали предметом обговорення та спроб втілення. Децентралізацію варто сприймати як один з механізмів поглиблення демократії. Водночас, як демократію, так і децентралізацію не можна оцінювати без врахування політичної ситуації та бажання громадськості.

Окремої уваги та додаткового вивчення заслугоує взаємозв'язок децентралізації та електронної демократії.

Ключові слова: демократія, децентралізація, співвідношення, взаємовплив, взаємозалежність, громадянське суспільство, публічне управління, посткомуністичні країни, Україна.

Lakhyzha Mykola Ivanovicz Doctor of Public Administration, Professor, Professor of the Department of Public Administration, Institute for Personal Training of the State Employment Service of Ukraine, Novovokzalna St., 17, Kyiv, 03038, tel.: (096) 552-17-89, e-mail: Lahisha@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-8676-4578>

Polishchuk Dmytro Ivanovich Deputy Director of the Luhansk Regional Employment Center, graduate student of IPKDSZU, Novovokzalna St., 17, Kyiv, 03038, tel.: (067) 500-78-31, e-mail: polischyc.locz@gmail.com

DEMOCRACY AND DECENTRALIZATION: THE RELATIONSHIP BETWEEN CONCEPTS AND PROBLEMS OF INTERACTION AND INTERDEPENDENCE

Abstract. The content and correlation of the concepts of "democracy" and "decentralization" are considered, the key of which is the concept of democracy, which develops due to decentralization and other factors. The perception of democracy and

decentralization through the formation of civil society and the development of public administration should also be essential.

It is pointed out that Ukraine's low indicators in the well-known annual international rankings of the democracy index in recent years indicate the urgency of democracy development in Ukraine, which should be facilitated by decentralization, which many countries already have experience in.

The aim of the study is to identify the essential characteristics of democracy and decentralization, to identify their relationship and interaction. The research hypothesis is based on the understanding of decentralization as an important condition for deepening democracy, the process of improvement of which is uneven and consists of many factors that may differ at the regional level.

A thorough analysis of research by Ukrainian scholars in various fields of science, which fruitfully develops the development of democracy and decentralization in Ukraine, but the relationship between the concepts and the interaction of democracy and decentralization are revealed in a few works.

The concepts of "democracy" and "decentralization" are considered by the authors in a broad and narrow sense and by taking into account their characteristics in reference and scientific publications and their use in practice.

The existing problems of post-communist transformation in Ukraine are revealed. The authors highlight the concept of publicity as key, believing that public administration is a consequence of democratization and decentralization of public administration and local self-government.

A retrospective of decentralization in post-communist countries, which can be traced back to the beginning of reforms, is considered, which is especially noticeable in Poland.

The authors note the complexity of the methods of assessing the level of democracy, draw attention to the noticeable specificity of the regions, which is related to the level of democratic traditions, and so on.

It is concluded that democratization and decentralization have become an integral part of post-communist reforms, but their actual implementation depended on many factors. In Ukraine, democratization and decentralization have been the subject of discussion and implementation since the first years of independence. Decentralization should be perceived as one of the mechanisms for deepening democracy. At the same time, both democracy and decentralization cannot be assessed without taking into account the political situation and the desire of the public.

The relationship between decentralization and e-democracy deserves special attention and further study.

Keywords: democracy, decentralization, relations, mutual influence, interdependence, civil society, public administration, post-communist countries, Ukraine.

Постановка проблеми. Терміни «демократія» і «децентралізація» сьогодні є надзвичайно популярними у наукових дослідженнях та практиці посткомуністичних реформ. На наш погляд, ключовим є поняття демократії, яка розвивається завдяки децентралізації та іншим факторам. Суттєвим має бути й сприйняття демократії та децентралізації через становлення громадянського суспільства та розвиток публічного управління.

У відомому щорічному рейтингу «Індекс демократії», який складає видання The Economist на основі п'яти показників (участь громадян у політичному житті, політична культура, виборчий процес та плюралізм, функціонування уряду та громадянські свободи), місце України постійно змінюється: у 2006-2010 роках її відносили до числа країн з неповною демократією, а з 2011 року до категорії держав з перехідним режимом.

Freedom House за результатами 2019 року відвела Україні 16 місце серед 29 посткомуністичних країн (3,39 з 7 балів за такими показниками: демократичне управління державою; виборчий процес; громадянське суспільство; незалежні ЗМІ; демократичне місцеве самоврядування; верховенства права та незалежність правосуддя; корупція). Серед колишніх республік СРСР вище України за цими показниками знаходяться лише країни Прибалтики, які є членами Європейського Союзу [1]. Ці показники яскраво свідчать про актуальність розвитку демократії в Україні, чому має сприяти й децентралізація, досвід проведення якої вже мають багато держав світу.

Мета дослідження полягає у виокремленні суттєвих характеристик демократії та децентралізації, виявленні їх взаємозв'язку та взаємовпливу.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на розумінні децентралізації як важливої умови поглиблення демократії, процес удосконалення якої відбувається нерівномірно і складається з багатьох факторів, які можуть відрізнятися на регіональному рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематики демократії та децентралізації досить поширені в Україні як на офіційному рівні, так і у громадській думці, а відтак – широко представлені у наукових дослідженнях з державного управління, політології, соціології та права. На нашу думку, потрібно виділити напрацювання таких авторів, як І. Архипенко, В. Борденюк, П. Ворона, І. Грицяк, В. Гройсман, І. Дегтярьова, І. Дробот, Я. Жаліло, Я. Жовнірчик, Г. Зеленько, В. Куйбіда, М. Пухтинський, О. Радченко, О. Романюк, О. Ременяк, С. Серьогін, Т. Серьогіна, І. Тютюнник, О. Шевченко.

Концептуальними можна назвати низку аналітичних доповідей, підготовлених співробітниками Національного інституту стратегічних досліджень з урахуванням актуальних завдань розвитку України [2] та Центру політико-правових реформ [3].

Слід відзначити також значну увагу українських вчених та практиків до зарубіжного досвіду посткомуністичних реформ, аналізу теоретичних напрацювань зарубіжних науковців та вироблення пропозицій щодо необхідності і можливості використання цього досвіду в Україні. Прикладами таких досліджень можуть бути збірники документів [4] та монографії [5; 6].

Поглиблено вивчався й досвід посткомуністичної трансформації, зокрема, демократизації та децентралізації, в окремих посткомуністичних країнах [7; 8]. Доцільно вказати також і на значну кількість наукових конференцій, присвячених проблемам децентралізації, наприклад, такі тематичні конференції та круглі столи регулярно проводяться в Інституті підготовки кадрів державної служби зайнятості України.

Проте співвідношення понять та взаємовплив демократії і децентралізації розкриваються у небагатьох дослідженнях (І. Безена, Є. Бородін, О. Кучинський, Е. Марк, В. Сиченко) хоч і набуває актуальності внаслідок необхідності поглиблення реформ.

Виклад основного матеріалу. Сучасні суспільні реформи в Україні, як і в інших посткомуністичних державах, викликані об'єктивними процесами глобалізації, інформатизації та європейської інтеграції і спрямовуються на створення такої моделі публічного управління, яка б дозволила забезпечити високий рівень життя громадян та безпеку країни. Головними показниками посткомуністичних перетворень стали рівень демократизації та створення ринкової економіки.

Варто взяти до уваги й можливість амплітуди показників демократії (розвиток та періодичне зниження середнього рівня). Наприклад, середній Індекс демократії у 2019 році знизився порівняно з попереднім роком – це найгірший середній світовий рейтинг з 2006 року.

Проблемою є й різні показники індексу рівня демократії за країнами та регіонами, що яскраво помітно, зокрема, за результатами досліджень українських вчених, які відзначають широкий діапазон значень інтегральних показників демократії від мінімального – 2,75 в Одеській області до максимального – 3,8 в Івано-Франківській [9].

Доцільно також відмітити, що поняття «демократія» у політичному спілкуванні та у наукових дослідженнях вживається як у широкому значенні слова – «влада народу», так і у вузьких аспектах – «демократизація влади», «демократизація управління», «демократизація суспільства», «демократизація публічних інституцій» тощо.

Поняття «децентралізація» трактується переважно як розширення повноважень та можливостей органів місцевого самоврядування. Називають також такі типи децентралізації, як адміністративна, фінансова, політична,

екологічна, економічна тощо. Проте, доцільніше орієнтуватися на широке розуміння цього терміну, враховуючи, що децентралізація «сприяє ефективній реалізації принципів демократичного врядування та сталому розвитку держави» [10, с.9], спрямовуючись на глибоке переосмислення та переформатування всієї системи публічного управління та адміністрування.

Аналіз сучасних дослідницьких підходів здійснено у публікації 2015 року В. Гройсмана [11], який вважає децентралізацію засобом лібералізації державного управління. На нашу думку, у даному випадку ключовим стає поняття публічності. Отже, публічне управління стає наслідком демократизації та децентралізації державного управління та місцевого самоврядування.

Дискусійним є й питання співвідношення децентралізації, деконцентрації, регіоналізму та деволюції, спроби аналізу яких уже здійснювалися неодноразово [12], а також – чи є місцеве самоврядування та його органи складовою державного механізму.

Українськими вченими виокремлено 5 типових моделей децентралізації публічної влади в унітарних державах: регіональну, муніципальну, кооперативну, деволюційну та децентралізаційну, а оптимальною формою державного устрою названо «децентралізований унітаризм з демократичним напрямом розвитку держави» [13,с.5].

Суттєвим для розуміння співвідношення демократії та децентралізації є виявлення їх витоків та початку. Так, на Урядовому порталі відзначається, що «в Україні процес децентралізації розпочато 2014 року з прийняттям Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні (01.04.2014), законів України «Про співробітництво територіальних громад» (17.06.2014), «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (05.02.2015) та змін до Бюджетного і Податкового кодексів – щодо фінансової децентралізації» [14]. Подібний підхід знаходимо й у дисертаційному дослідженні І. Тютюнника, який наголошує на спонукальному впливі на Україну європейських інституцій [15] та багатьох інших дослідженнях.

Проте аналіз свідчить про наявність різних точок зору відносно початку децентралізації. На нашу думку, у всіх посткомуністичних країнах процеси демократизації та децентралізації у тому чи іншому вигляді проводилися вже з перших років реформ, що, наприклад, чітко помітно на прикладі передачі в Польщі повноважень та ресурсів гмінам вже на початку 1990-х років. В Україні після 1992 року спостерігалася тенденція до збільшення кількості адміністративно-територіальних одиниць. Конституція України гарантує місцеве самоврядування, що можна вважати створення децентралізованої системи управління на місцевому рівні. Проте вже з початку 2000-х років велася робота з підготовки АТР та розробки нового законодавства. Проектом Концепції вже у

2009 році передбачалося значне розширення можливостей самоврядування до 2015 року [16]. У 2014 році цей проект було пристосовано до нових умов та відповідно уточнено терміни. Протягом всіх років незалежності демократизація та децентралізація декларувалися як важливі завдання [17].

Директор з питань науки та розвитку Інституту громадянського суспільства А. Ткачук вказує на необхідність зваженого підходу до децентралізації, застерігаючи від сепаратизму та наводячи приклад Іспанії, де регіони перетворилися на квазідержави і бояться втратити свої повноваження. На думку А. Ткачука, українські регіони політично відрізняються один від одного значно більше, ніж іспанські [18], що неодноразово підтверджувалося під час виборів.

Такої ж думки дотримується і голова Фонду місцевої демократії, регіональна координаторка Мережі UPLAN у Харківській області О. Мірошник, яка вказує на необхідність відстоювання місцевої демократії під час децентралізації. Оцінюючи думки експертів (Ю. Біденко, М. Воронов, О. Конотопцев, М. Тітов) на теперішнє та майбутнє місцевої демократії, О. Мірошник виділяє думки щодо забезпечення якості місцевої еліти, участі громадськості у реформах, необхідності враховувати особливості й історичні традиції кожної територіальної громади. Відзначаються порушення прав громади при децентралізації та створенні ОТГ, оскільки часто йдеться про імітаційність реформ та їх організацію «зверху», а не «знизу». Як недемократичні оцінюються процеси розробки та прийняття статутів громад та вироблення рішень про об'єднання без участі чи за імітаційної участі громадян. Наголошується, що місцева демократія – це представництво громадян, а не партій. Дискусія експертів показала також, що найбільше порушень прав громади та місцевої демократії відбувається у процесах формування громад, прийняття перспективних планів формування територій та у процесі проведення місцевих виборів [19].

Слід взяти до уваги критичність оцінок експертів та населення щодо методів оцінювання рівня демократії та розходження в оцінці результатів децентралізації в Україні. Наприклад, поруч з поширеною думкою представників влади, що децентралізація є найуспішнішою з останніх реформ, популярними є й скептичні її оцінки. Так, експертами Центру Разумкова на основі проведеного спільно з Фондом «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва» у серпні 2020 року соціологічного дослідження зроблено висновок, що «у період з 2016 по 2018 роки було більше громадян, переконаних у незмінності ситуації (61–67%), і менше тих, хто відчув позитивні зміни (16–18%)» [1]. Характерно, що українці, які відчули зміни на краще, найчастіше згадували про якість доріг (61%), благоустрій будинків (27%), поліпшення умов для проведення дозвілля (23%), роботу міського транспорту (23%) та роботу житлово-комунального господарства (17%). Менше уваги приділяється впливу децентралізації на процеси публічного

управління [20].

Важливо зауважити й загадану вище специфічну не лише для України різноманітність регіонів, що необхідно враховувати в процесі децентралізації. Так, результати Аналітичного дослідження «Інфраструктура регіонів України. Пріоритети модернізації», здійсненого у 2017 році українськими та зарубіжними експертами на основі даних Державної служби статистики України та її територіальних органів, свідчать, що практично в кожному регіоні всі складові інфраструктури знаходяться у незадовільному стані [21]. Інше дослідження (2016 рік) [9], присвячене комплексній оцінці демократії у регіонах України на основі оригінальної методології Міжнародного інституту демократії та сприяння виборам (International IDEA), дозволило ідентифікувати проблеми, що становлять загрозу для розвитку демократії. Усі області України було віднесено до змішаного/перехідного типу демократичного розвитку, однак інтегральні регіональні показники мають доволі широкий діапазон значень. Виділено 9 досягнень та 12 суттєвих проблем, що дозволило запропонувати такі напрями розвитку демократії: 1. На національному рівні: продовження обраного курсу реформ (судочинства, прокуратури, правоохоронної системи та децентралізації); удосконалення партійного та виборчого законодавства; проведення загальнонаціональної антикорупційної кампанії; 2. На місцевому рівні: розбудова регіонального соціального капіталу, орієнтованого на демократичний розвиток; підвищення якості інформаційного простору; професіоналізація кадрів; активізація використання інструментів е-демократії; зміцнення середовища міжетнічної та міжконфесійної толерантності.

Децентралізація є загальносвітовою тенденцією, яка яскраво проявляється в країнах Європи і стала частиною посткомуністичних реформ. При цьому важливо мати на увазі рекомендації Комітету міністрів Ради Європи, згідно яких участь громадян у публічному житті вважається осердям місцевого демократії; представницька демократія розглядається як частина загальної спадщини держав-членів і підґрунтям для участі громадян у публічному житті на національному, регіональному й місцевому рівнях; а діалог між громадянами й представниками влади, обраними на місцевому рівні, є суттєвим для місцевої демократії, оскільки зміцнює законність демократичних місцевих інститутів та ефективність їхніх дій [22].

Аналіз свідчить, що в Україні необхідно ще докласти багато зусиль, аби виконати ці рекомендації. Суттєвою є й необхідність повнішого врахування громадської думки, яке в ході децентралізації виявилось недостатнім. Так, порівняльний аналіз позицій влади і громадян з питань забезпечення безпеки громад під час децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування свідчить, що для громадської моделі безпеки громад характерна вимога більш

рішучої децентралізації державних безпекових повноважень. Наразі ж в Україні, на думку авторів дослідження, втілюється державна модель безпеки громад з «підміною децентралізації влади децентралізацією управління»; «іноді задуми держави носять досить підступний характер»; «у діях держави спостерігається певна непослідовність» [23, с. 21].

На нашу думку, вже в ході реформи проявилися протиріччя політичними силами у баченні реформ, між центральною та місцевими рівнями управління, між місцевою владою та громадянами тощо. Залишаються питання законодавчого врегулювання партисипативної демократії, а рівень впливу громадянського суспільства на реформу продовжує бути низьким.

Українськими вченими (І. Безена, В. Сиченко, С. Рибкіна) громадянське суспільство визначається як «ключовий механізм соціальної взаємодії всіх публічних інституцій – від місцевого самоврядування, органів виконавчої влади до автономних громадських об'єднань» [24], а Л. Гонюкова відзначає проблему інституціалізації громадсько-політичних об'єднань та наголошує, що саме громадянська спільнота легітимізує державну владу .

Висновки. Важливо відзначити вплив на реформи в посткомуністичних країнах глобалізації, інтеграції, інформатизації та інших процесів, що відчуваються у всіх країнах, впливаючи на економіку, соціальну сферу, політику тощо і визначаючи зміни у публічному управлінні. Демократизація та децентралізація, в широкому розумінні цих понять, стали невід'ємною складовою посткомуністичних реформ, проте їх реальне здійснення залежало від багатьох факторів.

В Україні демократизація та децентралізація вже з перших років незалежності стали предметом обговорення та спроб втілення. Зростання кількості адміністративно-територіальних одиниць вже з початку 1990-х років можна вважати ознакою прагнення населення до локалізації влади. Проте подрібнення розміру територій сільських рад виявилось неефективним, що призвело до необхідності зміни їх функцій.

Децентралізацію варто сприймати як один з механізмів поглиблення демократії. Водночас, доцільно пам'ятати про необхідність діалектичного підходу: як демократію, так і децентралізацію не можна оцінювати без врахування політичної ситуації та точки зору громадськості.

Окремої уваги та додаткового вивчення заслуговує взаємозв'язок децентралізації та електронної демократії. Залишається актуальним і освоєння зарубіжного досвіду реформ.

Література:

1. Бекешкіна І. Україна на терезах демократії: Індекс Freedom House. Фонд Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва. 15.06.2020. URL: <https://dif.org.ua/article/ukraina->

na-terezakh-demokratii-indeks-freedom-house

2. Децентралізація влади: порядок денний на середньострокову перспективу : *аналіт. доп./ [Жаліло Я. А., Шевченко О. В., Романова В. В. та ін.] ; за наук. ред. Я. А. Жаліла. – Київ : НІСД, 2019. – 192 с*
3. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України [Текст] / [Бориславська О. М., Заверуха І. Б., Школик А. М. та ін.] ; Центр політико-правових реформ. К., 2012. 212 с.
4. Досвід децентралізації у країнах Європи : зб. док. Пер. з іноз. мов / Заг. ред. В. Б. Гройсмана. – К. : Інститут законодавства Верховної Ради України, 2015. – 766 с.
5. Зарубіжний досвід організації та роботи місцевої влади: монографія/ О.В.Власенко, П.В.Ворона, М. О. Пухтинський та ін./ За заг. ред. П.Ворони. Полтава: ПолтНТУ, 2009. 288 с.
6. Децентралізація публічної влади : теорія, практика, зарубіжний досвід : колективна монографія / відп. за вип. Н.В. Мішина. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. 176 с.
7. Лахижа М.І. Модернізація публічної адміністрації: досвід Республіки Польща. Полтава: ПолтНТУ, 2012. 243 с.
8. Лахижа М.І. Модернізація публічної адміністрації: досвід Республіки Болгарія. Полтава: ПолтНТУ, 2014. 208 с.
9. Індекс демократичного розвитку областей України – 2016 / упоряд. Є. Романенко. Чернівці. Поліський фонд міжнародних та регіональних досліджень. 2017. 146 с.
10. Серьогін С.М., Гончарук Н.Т. Сучасний стан, проблеми та перспективи децентралізації влади в Україні. Децентралізація влади в Україні: оцінювання результатів формування та розвитку самодостатніх громад : монографія / за заг. та наук. ред. С. М. Серьогіна, І. А. Чикаренко. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2019. – 292 с.
11. Гройсман В. Децентралізація як засіб лібералізації державного управління: аналіз сучасних дослідницьких підходів. *Актуальні проблеми державного управління. 2015. №2 (48). С. 99- 105.*
12. Дорош У. До визначення поняття децентралізації влади. *Ефективність державного управління. Вип. 3 (52). 2017. Т. 1. С. 131-137.*
13. Ременяк О.В. Децентралізація публічної влади в правовій теорії та державотворчій практиці. *Автореферат дис. канд. юр.наук. 12.00.01.- теорія та історія держави і права. Львів. 2019. 19 с.*
14. Реформа децентралізації. *Урядовий портал. URL: https://www.kmu.gov.ua/*
15. Тютюнник І. Модернізація публічногоуправління на регіональному рівні в контексті децентралізації влади в Україні. *Дис. к.н.держ.упр. К.2010. 260 с. С.117-120*
16. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. *Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р/ URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text*
17. Упровадження децентралізації публічної влади в Україні: національний і міжнародний аспекти/ Г. Динис, Т. Карабін, Я. Лазур, М. Менджул, Р. Натуркач, О. Рогач, М. Савчин, І. Сухан, П. Трачук, І. Хохлова. *За заг. ред. д-ра юрид.н., проф. М. Савчина. Ужгород:ТІМРАНІ. 2015. 216 с.*
18. Ткачук А. Цейтнот децентралізації. Що не так з адміністративною реформою. Реанімаційний пакет реформ. 21.07.2020. *URL: https://rpr.org.ua/news/tseytnot-detsentralizatsii-shcho-ne-tak-z-administrativnoiu-reformoiu/*
19. Мірошник О. Чи залишиться місцева демократія після децентралізації? *Фонд Місцевої*

Демократії. 17.09.2020. URL: <http://fmd.kh.ua/news/chi-zalishit-sya-mistseva-demokratiya-pislya-detsentralizatsiyi.html>

20. Громадська думка населення щодо реформи децентралізації та її результатів (серпень 2020р.). *Разумков. Центр. 30.09.2020. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/gromadska-dumka-naseleunia-shchodo-reformy-detsentralizatsii-ta-ii-rezultativ-serpen-2020r>*

21. Інфраструктура регіонів України. Пріоритети модернізації. *Аналітичне дослідження. ГО Поліський фонд міжнародних та регіональних досліджень. Фонд ім. Фрідріха Еберта. К. 2017. 108 с.*

22. Рекомендація Rec(2001) 19 Комітету міністрів Ради Європи "Про участь громадян у місцевому публічному житті" УХВАЛЕНО Комітетом міністрів на 776-му засіданні заступників міністрів від 6 грудня 2001 р.

23. Порівняльний аналіз позицій влади і громадян з питань забезпечення безпеки громад під час децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування/ М. Сунгуровський (керівник проекту та ін.) К. Заповіт. 2018. 60 с.

24. Безена І., Сиченко В., Рибкіна О. Механізм демократизації публічного управління і кар'єрний розвиток посадовців органів влади: регіональний аспект. Публічне управління та митне адміністрування. №2 (25). 2020. С. 50-57.

References:

1. Bekeshkina I. (15.06.2020). *Ukraine na terezakh demokratii: Indeks Freedom House. Fond Demokratichni initsiatyvy imeni Ilka Kucheriva. [Ukraine on the scales of democracy: Freedom House Index. Ilko Kucheriv Democratic Initiatives Foundation.] URL: <https://dif.org.ua/article/ukraina-na-terezakh-demokratii-indeks-freedom-house> [in Ukrainian].*

2. *Detsentralizatsiia vlady: poriadok denniy na serednostrokovu perspektivu : analit. dop. (2019) [Decentralization of power: the agenda for the medium term: analyst. ext.] / [Zhalilo Ya. A., Shevchenko O. V., Romanova V. V. ta in.]; za nauk. red. Ya. A. Zhalila. Kyiv : NISD[in Ukrainian].*

3. *Detsentralizatsiia publichnoi vlady: dosvid yevropeyskykh krain ta perspektivy Ukrainy [Tekst] (2012) [Decentralization of public power: the experience of European countries and prospects of Ukraine [Text]][Boryslavska O. M., Zaverukha I. B., Shkolyk A. M. ta in.] ; Tsentrl polityko-pravovykh reform. K., 2012. 212 p. [in Ukrainian].*

4. *Dosvid detsentralizatsii u krainakh Yevropy : zb. dok. Per. z inoz. mov (2015) [The experience of decentralization in European countries: Coll. dock. Per. with inoz. language] / Zah. red. V. B. Hroismana. – K.: Instytut zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy, 766 p [in Ukrainian]*

5. *Zarubizhnyi dosvid orhanizatsii ta roboty mistsevoi vlady: monohrafiia (2009) [Foreign experience of organization and work of local government: monograph] O.V.Vlasenko, P.V.Vorona, M. O. Pukhtynskyi ta in./ Za zah. red. P.Vorony. Poltava: PoltNTU, 2009. 288 s. [in Ukrainian].*

6. *Detsentralizatsiia publichnoi vlady : teoriia, praktyka, zarubizhnyi dosvid : kolektyvna monohrafiia (2012) [Decentralization of public power: theory, practice, foreign experience: a collective monograph] vidp. za vyp. N.V. Mishyna. Odesa : Vydavnychy dim «Helvetyka», 176 s. [in Ukrainian].*

7. *Lakhyzha M.I. (2012) Modernizatsiia publichnoi administratsii: dosvid Respubliky Polshcha. [Modernization of public administration: the experience of the Republic of Poland] Poltava: PoltNTU, 243 p. [in Ukrainian].*

8. *Lakhyzha M.I. (2014) Modernizatsiia publichnoi administratsii: dosvid Respubliky Bolhariia. [Modernization of public administration: the experience of the Republic of Bulgaria] Poltava:*

PoltNTU, 208 p [in Ukrainian].

9. Indeks demokratychnoho rozvytku oblastei Ukrainy – 2016 (2017). [Index of democratic development of regions of Ukraine] uporiad. Ye. Romanenko. Chernihiv. Poliskyi fond mizhnarodnykh ta rehionalnykh doslidzhen. 146 p. [in Ukrainian].

10. Serohin S.M., Honcharuk N.T. (2019) Suchasnyi stan, problemy ta perspektyvy detsentralizatsii vlady v Ukraini. Detsentralizatsiia vlady v Ukraïni: otsiniuvannia rezultativ formuvannia ta rozvytku samodostatnykh hromad : monohrafiia [Current state, problems and prospects of decentralization of power in Ukraine. Decentralization of power in Ukraine: evaluation of the results of formation and development of self-sufficient communities: a monograph] za zah. ta nauk. red. S. M. Serohina, I. A. Chykarenko. – Dnipro : DRIDU NADU, 292 s. [in Ukrainian].

11. Hroisman V. (2015) Detsentralizatsiia yak zasib liberalizatsii derzhavnoho upravlinnia: analiz suchasnykh doslidnytskykh pidkhodiv [Decentralization as a means of liberalization of public administration: an analysis of modern research approaches.]. Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia. 2015. №2 (48). S. 99- 105. [in Ukrainian].

12. Dorosh U. (2017) Do vyznachennia poniattia detsentralizatsii vlady. Efektyvnist derzhavnoho upravlinnia. [To define the concept of decentralization of power. Efficiency of public administration] Vyp. 3 (52). T. 1. S. 131-137. [in Ukrainian].

13. Remeniak O.V. (2019) Detsentralizatsiia publichnoi vlady v pravovii teorii ta derzhavotvorchii praktytsi. [Decentralization of public power in legal theory and state-building practice.] Avtoreferat dys. kand. yur.nauk. 12.00.01.- teoriia ta istoriia derzhavy i prava. Lviv. 19 s. [in Ukrainian].

14. Reforma detsentralizatsii. [Decentralization reform.] Uriadovyi portal. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>[in Ukrainian].

15. Tiutiunyk I. (2010) Modernizatsiia publichnohoupavlinnia na rehionalnomu rivni v konteksti detsentralizatsii vlady v Ukraini. [Modernization of public administration at the regional level in the context of decentralization of power in Ukraine.] Dys. k.n.derzh.upr. K.2010. 260 s. S.117-120[in Ukrainian].

16. Pro skhvalennia Kontseptsii reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia ta terytorialnoi orhanizatsii vlady v Ukraini. (2014) [On approval of the Concept of reforming local self-government and territorial organization of power in Ukraine.]Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 1 kvitnia 2014 r. № 333-r/ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text>[in Ukrainian].

17. Uprovadzhennia detsentralizatsii publichnoi vlady v Ukraini: natsionalnyi i mizhnarodnyi aspekty (2015) [Introduction of decentralization of public power in Ukraine: national and international aspects] H. Dynys, T. Karabin, Ya. Lazur, M. Mendzhul, R. Naturkach, O. Rohach, M. Savchyn, I. Sukhan, P. Trachuk, I. Khokhlova. Za zah. red. d-ra yuryd.n., prof. M. Savchyna. Uzhhorod:TIMPANI. 2015. 216 s. [in Ukrainian].

18. Tkachuk A. (2020) Tseitnot detsentralizatsii. Shcho ne tak z administratyvnoiu reformoiu. Reanimatsiynyi paket reform.[Zeitnot decentralization. What is wrong with administrative reform. Resuscitation package of reforms] URL: <https://rpr.org.ua/news/tseytnot-detsentralizatsii-shcho-ne-tak-z-administratyvnoiu-reformoiu/>[in Ukrainian].

19. Miroshnyk O. (2020) Chy zalyshytsia mistseva demokratiia pislia detsentralizatsii? [Will local democracy remain after decentralization?] Fond Mistsevoi Demokratii. URL: <http://fmd.kh.ua/news/chi-zalishit-sya-mistseva-demokratiya-pislya-detsentralizatsiyi.html> [in Ukrainian].

20. Hromadska dumka naseleння shchodo reformy detsentralizatsii ta yii rezultativ (serpen

2020r.) (2020). [Public opinion on decentralization reform and its results (August 2020).] Razumkov. Tsent. 30.09.2020. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/gromadska-dumka-naselennia-shchodo-reformy-detsentralizatsii-ta-ii-rezultativ-serpen-2020r> [in Ukrainian].

21. Infrastruktura rehioniv Ukrainy. Priorytety modernizatsii. Analitychne doslidzhennia (2017) [Infrastructure of the regions of Ukraine. Priorities of modernization. Analytical research]. HO Poliskyi fond mizhnarodnykh ta rehionalnykh doslidzen. Fond im. Fridrikha Eberta. K. 108 p.[in Ukrainian].

22. Rekomendatsiia Rec (2001) 19 Komitetu ministriv Rady Yevropy "Pro uchast hromadian u mistsevomu publicnomu zhytti" [Recommendation Rec (2001) 19 of the Committee of Ministers of the Council of Europe "On the participation of citizens in local public life"] UKhVALENO Komitetom ministriv na 776-mu zasidanni zastupnykiv ministriv vid 6 hrudnia 2001 r.[in Ukrainian].

23. Porivnialnyi analiz pozytsii vlady i hromadian z pytan zabezpechennia bezpeky hromad pid chas detsentralizatsii vlady ta reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia (2018) [Comparative analysis of the positions of government and citizens on ensuring the security of communities during the decentralization of power and local government reform] M. Sunhurovskyi (kerivnyk proektu ta in.) K. Zapovit. 60 p [in Ukrainian].

24. Bezena I., Sychenko V., Rybkina O. (2020) Mekhanizm demokratyzatsii publichnoho upravlinnia i kariernyi rozvytok posadovtsiv orhaniv vlady: rehionalnyi aspekt. [The mechanism of democratization of public administration and career development of government officials: the regional aspect] Publichne upravlinnia ta mytne administruvannia. №2 (25). P 50-57 [in Ukrainian].